

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Autentiškas vertimas
Vyriausybės kanceliarijos
Administravimo departamentas
2022 06 22*

ANTRASIS SKYRIUS

BYLA BALKŪNAS PRIEŠ LIETUVĄ

(Peticija Nr. 75435/17)

SPRENDIMAS

STRASBŪRAS

2020 m. liepos 7 d.

Šis sprendimas yra galutinis. Jame gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.

SPRENDIMAS BALKŪNAS PRIEŠ LIETUVĄ

Byloje *Balkūnas prieš Lietuvą*

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Antrasis skyrius), posėdžiaujant komitetui, sudarytam iš:

pirmininkės Ivana Jelić,

teisėjų Egidijaus Kūrio,

Darian Pavli,

ir *skyriaus kanclerio pavaduotojo* Hasan Bakırcı,

atsižvelgdamas į:

peticiją prieš Lietuvos Respubliką, kurią 2017 m. spalio 19 d. pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį Teismui pateikė Lietuvos pilietis Dainoras Balkūnas (toliau – pareiškėjas);

sprendimą pranešti Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybei) apie skundus dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies ir likusią peticijos dalį pripažinti nepriimtina;

šalių pastabas;

po svarstymo uždarame posėdyje 2020 m. birželio 16 d.

skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

ĮVADAS

Pareiškėjas skundėsi dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atsisakymo iš dalies atleisti jį nuo žyminio mokesčio mokėjimo už kasacinį skundą civiliniame procese arba mokėjimą atidėti.

FAKTAI

1. Pareiškėjas gimė 1969 m., gyvena Varėnoje. Jam atstovavo Kaune praktikuojanti advokatė E. Grucytė.

2. Vyriausybei atstovavo jos atstovė L. Urbaitė.

I. PROCESAS PIRMOSIOS IR APELIACINĖS INSTANCIJOS TEISMUOSE

3. 2011 m. kovo mėn. M. K. kreipėsi į teismą su civiliniu ieškiniu pareiškėjui, reikalaujamas priteisti nesumokėtą skolą ir delspinigius, iš viso – 195 600 litų, apytikriai 56 650 eurų, taip pat 5 proc. dydžio metines palūkanas. Pareiškėjas su ieškiniu nesutiko ir teigė, kad nors jis ir pasirašė paskolos sutartį su M. K., pinigų pagal ją niekada negavo.

4. 2014 m. rugpjūčio 12 d. Vilniaus apygardos teismas M. K. ieškinį patenkino visiškai.

5. 2014 m. rugsėjo 8 d. pareiškėjas apskundė tokį sprendimą. Jis kreipėsi į Vilniaus apygardos teismą su prašymu iš dalies atleisti nuo žyminio mokesčio mokėjimo pagal Civilinio proceso kodekso 83 straipsnio 3 dalį

SPRENDIMAS BALKŪNAS PRIEŠ LIETUVĄ

(žr. šio sprendimo 26 punktą). Jis nurodė, kad žyminio mokesčio už apeliacinį skundą, kurį sudarė 4 912 litų (1 422 eurai), negalėjo sumokėti, nes jo pajamos buvo 455 litai (132 eurai), iš kurių jis turėjo teikti išlaikymą savo vaikams bei susimokėti už būstą, maistą ir vaistus. Nekilnojamojo turto jis neturėjo. Pareiškėjas teigė, kad už apeliacinį skundą jis jau sumokėjo žyminio mokesčio dalį 500 litų (145 eurus), bet likusios dalies sumokėti negalėjo. Jis pridėjo tokius dokumentus: teismo sprendimą, kuriuo buvo priteistas išlaikymas iš pareiškėjo dviem jo vaikams, gimusiems 1997 ir 1999 m.; darbdavio pažymą apie susijusias su darbo santykiais pajamas; ir Registrų centro pažymą, kad jis neturi jokio nekilnojamojo turto.

6. Vilniaus apygardos teismas nurodė pareiškėjui patikslinti prašymą, teigdamas, kad pareiškėjas nepakankamai įrodė savo turtinės padėties sunkumą. Be to, pareiškėjui atstovavo advokatė, o tai rodė, kad jis galėjo sau leisti kvalifikuotą teisinę pagalbą. Teismas nurodė pareiškėjui pateikti įrodymus apie jo išlaidas už būstą, maistą ir vaistus.

7. 2014 m. spalio 2 d. pareiškėjas pateikė patikslintą prašymą atleisti jį nuo dalies žyminio mokesčio mokėjimo. Jis teigė, kad teismas priteisė iš jo išlaikymą nepilnamečiams vaikams po 1 000 litų (290 eurų), tačiau dėl sunkios finansinės padėties jis išlaikymo neteikė, todėl susidarė 16 000 litų (4 634 eurų) įsiskolinimas. Jis taip pat teigė, kad turi sveikatos problemų, dėl kurių buvo priverstas gydytis ligoninėje ir vartoti vaistus, kuriems kas mėnesį išleidžia apie 50 litų (15 eurų). Jis pridėjo medicininę pažymą ir vaistų pirkimo kvitus. Galiausiai pareiškėjas teigė, kad neturi jokio nekilnojamojo turto ir gyvena su mama jos bute. Jo motina moka už komunalines paslaugas, o jis perka maistą, kuris per savaitę kainuoja apie 100 litų (29 eurus). Jis pridėjo kvitus.

8. 2014 m. spalio 6 d. Vilniaus apygardos teismas tenkino pareiškėjo prašymą atleisti jį nuo dalies žyminio mokesčio mokėjimo ir leido jam sumokėti 500 litų (145 eurus) vietoj 4 912 litų (1 422 eurų) (žr. šio sprendimo 5 punktą). Teismas nurodė, kad pareiškėjo pateikti dokumentai apie pajamas, nekilnojamojo turto neturėjimą, įpareigojimą mokėti išlaikymą ir kitas išlaidas įrodė, kad jo finansinė padėtis yra sunki.

9. 2015 m. rugpjūčio 6 d. Lietuvos apeliacinis teismas panaikino 2014 m. rugpjūčio 12 d. Vilniaus apygardos teismo sprendimą (žr. šio sprendimo 4 punktą) ir perdavė bylą nagrinėti iš naujo.

10. Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą iš naujo, 2015 m. spalio 15 d. visiškai patenkino M. K. ieškinį.

11. 2015 m. lapkričio 9 d. pareiškėjas apskundė šį sprendimą ir paprašė Vilniaus apygardos teismo iš dalies atleisti jį nuo žyminio mokesčio mokėjimo, prašymą pagrįsdamas panašiais argumentais ir dokumentais, kuriuos pateikė 2014 m. rugsėjo 8 d. prašyme (žr. šio sprendimo 5 punktą).

12. 2016 m. vasario 22 d. Vilniaus apygardos teismas atleido pareiškėją nuo žyminio mokesčio dalies sumokėjimo pagal Civilinio proceso kodekso 83 straipsnio 3 dalį (žr. šio sprendimo 26 punktą) ir leido sumokėti 150 eurų vietoj 1 422 eurų.

SPRENDIMAS BALKŪNAS PRIEŠ LIETUVĄ

13. 2016 m. balandžio 29 d. Lietuvos apeliacinis teismas panaikino 2015 m. spalio 15 d. Vilniaus apygardos teismo sprendimą (žr. šio sprendimo 10 punktą) ir perdavė bylą nagrinėti iš naujo.

14. Iš naujo išnagrinėjęs bylą Vilniaus apygardos teismas 2016 m. rugsėjo 21 d. dar kartą visiškai patenkinio M. K. ieškinį.

15. 2016 m. spalio 11 d. pareiškėjas apskundė šį sprendimą ir paprašė Vilniaus apygardos teismo iš dalies atleisti jį nuo žyminio mokesčio mokėjimo, prašymą pagrįsdamas panašiais argumentais ir dokumentais, kuriuos pateikė 2014 m. rugsėjo 8 d. bei 2015 m. lapkričio 9 d. prašymuose (žr. šio sprendimo 5 ir 11 punktus).

16. 2016 m. spalio 21 d. Vilniaus apygardos teismas atleido pareiškėją nuo dalies žyminio mokesčio sumokėjimo ir leido jam sumokėti 150 eurų vietoj 1 422 eurų. Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas jau buvo iš dalies atleistas nuo žyminio mokesčio mokėjimo ir duomenų, kad jo finansinė padėtis pagerėjo, nebuvo.

17. 2017 m. vasario 15 d. Lietuvos apeliacinis teismas paliko Vilniaus apygardos teismo 2016 m. rugsėjo 21 d. sprendimą nepakeistą (žr. šio sprendimo 14 punktą).

I. PROCESAS LIETUVOS AUKŠČIAUSIAJAME TEISME

18. 2017 m. balandžio 6 d. pareiškėjas padavė kasacinį skundą, prašydamas Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą iš dalies atleisti jį nuo žyminio mokesčio mokėjimo. Kaip ir ankstesniuose prašymuose, jis nurodė, kad jo pajamos buvo 175 eurų, iš kurių jis teikė išlaikymą vienam dar nepilnamečiam savo vaikui, taip pat mokėjo už savo būstą, maistą ir vaistus; be to, jis neturėjo nekilnojamojo turto. Pareiškėjas teigė, kad jis jau sumokėjo dalį žyminio mokesčio – 150 eurų, bet negalėjo sumokėti likusios dalies – 1 272 eurų. Prie prašymo pareiškėjas pridėjo panašius pagrindžiančius dokumentus, kuriuos pridėjo prie ankstesnių prašymų (žr. šio sprendimo 5, 11 ir 15 punktus).

19. 2017 m. gegužės 22 d. priimtoje nutartyje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad pareiškėjo paduotas kasacinis skundas atitiko Civilinio proceso kodekse keliamus reikalavimus ir galėjo būti priimtas nagrinėti kasacine tvarka, tačiau pareiškėjas nesumokėjo reikiamo žyminio mokesčio. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad prašymas atleisti nuo žyminio mokesčio mokėjimo turi būti motyvuotas ir pagrįstas atitinkamais įrodymais. Įvertinęs pareiškėjo argumentus ir pateiktus dokumentus, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nusprendė, kad nėra pagrindo atleisti pareiškėją nuo žyminio mokesčio mokėjimo pagal Civilinio proceso kodekso 83 straipsnio 3 dalį, ir nurodė pareiškėjui sumokėti likusius 1 272 eurus iki 2017 m. birželio 5 d. arba pateikti motyvuotą prašymą atidėti mokėjimą (žr. šio sprendimo 27 punktą) kartu su atitinkamais įrodymais.

20. 2017 m. gegužės 26 d. pareiškėjas pateikė Lietuvos Aukščiausiajam Teismui prašymą atidėti žyminio mokesčio mokėjimą. Jis pakartojė

SPRENDIMAS BALKŪNAS PRIEŠ LIETUVĄ

ankstesniame prašyme pateiktus argumentus ir pridėjo tuos pačius pagrindžiančius dokumentus (žr. šio sprendimo 18 punktą).

21. 2017 m. birželio 5 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas netenkino pareiškėjo prašymo, nurodydamas, kad žyminio mokesčio mokėjimas gali būti atidėtas atsižvelgiant į asmens faktinę turtinę padėtį, o ne į jo turimas lėšas. Vertindamas asmens galimybes mokėti žyminį mokestį, teismas turėjo atsižvelgti į šiam asmeniui priklausančio viso turto kiekį ir vertę. Teismas turi įvertinti svarbių įrodymų visumą, pavyzdžiui, asmens pateiktus duomenis apie nuosavybės teise valdomą kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą, pinigines lėšas ir pajamas, bei kitas aplinkybes, atspindinčias jo turtinę padėtį. Teismų praktikoje pripažįstama, kad turtinę asmens padėtį atskleidžia, be kita ko, Nekilnojamojo turto registro, bankų, Valstybinio socialinio draudimo fondo ar Registrų centro pažymos. Duomenys iš kredito įstaigų turi būti pateikiami su tam tikra laiko perspektyva, nes duomenys apie banko sąskaitose esantį likutį neparodo jose esančių piniginių lėšų judėjimo.

22. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas manė, kad pareiškėjo pateikti duomenys buvo „fragmentiški“ ir nepakankami, todėl neįrodė jo sunkios finansinės padėties. Be to, iš bylos duomenų buvo matyti, kad pareiškėjas sudarė sandorius dėl didelės vertės piniginių sumų, sutiko mokėti gana didelį išlaikymą savo vaikams (žr. šio sprendimo 7 punktą). Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nuomone, šios aplinkybės taip pat neįrodė pareiškėjo sunkios finansinės padėties. Teismas įpareigojo pareiškėją sumokėti likusią žyminio mokesčio dalį (1 272 eurus) iki 2017 m. birželio 15 d.

23. 2017 m. birželio 12 d. pareiškėjas pateikė naują prašymą atleisti jį nuo dalies žyminio mokesčio mokėjimo arba mokėjimą atidėti. Jis teigė, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas neteisingai įvertino dokumentus, atspindinčius jo turtinę padėtį, ir nepagrįstai nurodė sumokėti žyminį mokestį, taip apribodamas jo teisę kreiptis į teismą. Jis pakartojo ankstesniuose prašymuose išdėstytus argumentus (žr. šio sprendimo 5, 11, 15 ir 18 punktus). Jis taip pat teigė, kad jo banko sąskaitos buvo areštuotos dėl 11 370 eurų įsiskolinimo už išlaikymą ir pridėjo banko sąskaitos išrašo kopiją bei darbdavio pažymą. Pareiškėjas taip pat teigė, kad nuo civilinės bylos iškėlimo jis niekada negalėjo sumokėti visos žyminio mokesčio sumos, tačiau tai netrukdė jam ginti savo teisių teismuose, be to, nebuvo duomenų, kad jo turtinė padėtis būtų pagerėjusi.

24. 2017 m. birželio 15 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atmetė pareiškėjo prašymą, pabrėždamas, kad nurodytas aplinkybes jis jau įvertino ankstesniame sprendime (žr. šio sprendimo 21 ir 22 punktus), o pareiškėjo pateikti papildomi duomenys nesudarė naujų aplinkybių, iš kurių būtų galima spręsti apie jo sunkią finansinę padėtį. Pareiškėjui nesumokėjus žyminio mokesčio, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atsisakė priimti pareiškėjo kasacinį skundą.

BYLAI REIKŠMINGA TEISĖ

25. Civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 80 straipsnio 1 dalyje nustatytos mokėtino žyminio mokesčio dydžio apskaičiavimo įvairiose bylose taisyklės. Bylose, susijusiose su turiniais ginčais, žyminio mokesčio suma priklauso nuo ieškinio sumos.

26. CPK 83 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad asmens prašymu ir atsižvelgdamas į asmens turtingą padėtį teismas gali iš dalies atleisti jį nuo žyminio mokesčio mokėjimo. Prašymas iš dalies atleisti nuo žyminio mokesčio mokėjimo turi būti motyvuotas ir pagrįstas atitinkamais įrodymais. Teismas turi motyvuoti savo sprendimą.

27. CPK 84 straipsnyje nustatyta, kad teismas, atsižvelgdamas į asmens turtingą padėtį, gali atidėti žyminio mokesčio mokėjimą. Prašymas atidėti žyminio mokesčio mokėjimą turi būti motyvuotas ir pagrįstas atitinkamais įrodymais.

28. CPK 80 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad, procesinius dokumentus ar jų priedus teikiant teismui tik elektroninių ryšių priemonėmis, mokama 75 proc. už atitinkamą procesinį dokumentą mokėtinos žyminio mokesčio sumos.

29. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad asmenys, turintys teisę į valstybės garantuojamą teisinę pagalbą, atleidžiami, be kita ko, nuo žyminio mokesčio mokėjimo civilinėse bylose. Įstatymo 11 straipsnio 7 dalies 4 punkte nustatyta, kad valstybės garantuojama teisinė pagalba neteikiama, jeigu reikalavimas kyla iš ūkinės komercinės veiklos.

TEISĖ

I. TARIAMAS KONVENCIJOS 6 STRAIPSNIO 1 DALIES PAŽEIDIMAS

30. Pareiškėjas skundėsi, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atsisakymas iš dalies atleisti jį nuo žyminio mokesčio mokėjimo apribojo jo teisę kreiptis į teismą. Jis rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, kuri nustato:

„Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų <...> klausimas<...>, toks asmuo turi teisę, kad bylą <...> teisingai išnagrinėtų <...> teismas.“

A. Priimtinas

31. Teismas pažymi, kad peticija nėra akivaizdžiai nepagrįsta ar nepriimtina jokiais Konvencijos 35 straipsnyje išvardytais pagrindais. Todėl ji turi būti pripažinta priimtina.

B. Esmė*1. Šalių teiginiai***(a) Pareiškėjas**

32. Pareiškėjas teigė, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atsisakymas iš dalies atleisti jį nuo žyminio mokesčio mokėjimo ar mokėjimą atidėti atėmė iš jo teisę kreiptis į teismą. Pareiškėjo nuomone, jis pateikė svarius argumentus ir prašymą pagrindžiančius dokumentus, įrodančius, kad neišgali sumokėti reikiamo dydžio žyminio mokesčio, o Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys buvo nemotyvuotos. Jis taip pat teigė, kad žemesnių instancijų teismai, remdamiesi tais pačiais dokumentais, iš dalies atleido jį nuo žyminio mokesčio mokėjimo, o duomenų, kad jo turtinė padėtis tuo metu, kai jis padavė kasacinį skundą, būtų pagerėjusi, nebuvo.

33. Pareiškėjas taip pat teigė, kad, priešingai, nei tvirtino Vyriausybė, jis neturėjo jokių kitų būdų prašyti atleidimo nuo pareigos mokėti žyminį mokestį (žr. šio sprendimo 37 punktą). Visų pirma, jis negalėjo kreiptis dėl valstybės garantuojamos teisinės pagalbos, nes jo ir M. K. ginčas buvo susijęs su ūkine komercine veikla, o įstatymas aiškiai nurodė, kad galimybės gauti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą tokiais atvejais nėra (žr. šio sprendimo 29 punktą). Be to, net jei jis būtų pateikęs kasacinį skundą elektroniniu būdu, sumažintas žyminis mokestis (žr. šio sprendimo 28 punktą) jam vis tiek būtų per didelis, atsižvelgiant į jo sunkią turtinę padėtį.

(b) Vyriausybė

34. Vyriausybė pirmiausia nurodė, kad pareiškėjo mokėtino žyminio mokesčio dydis (1 422 eurai) priklausė nuo ieškinio sumos (56 650 eurų, žr. šio sprendimo 25 punktą) ir negalėjo būti laikomas per dideliu. Bet kuriuo atveju reikalavimas sumokėti žyminį mokestį netrukdė nagrinėti pareiškėjo bylos teisme ir ji buvo tris kartus išnagrinėta pirmosios ir apeliacinės instancijų teismuose.

35. Vyriausybė taip pat rėmėsi bendru Teismo praktikoje įtvirtintu principu, kad kasacinio skundo priimtinumą sąlygos gali būti griežtesnės nei tos, kurios taikomos kitiems skundams. Šiuo atžvilgiu ji rėmėsi *Bėleš ir kiti prieš Čekijos Respubliką* (Nr. 47273/99, § 62, ECHR 2002-IX). Taigi, Vyriausybės nuomone, buvo normalu, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priėjo kitokią išvadą nei žemesnių instancijų teismai.

36. Be to, Vyriausybė teigė, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas keletą kartų suteikė pareiškėjui galimybę pateikti motyvuotą prašymą, tačiau pats pareiškėjas šių reikalavimų nesilaikė. Ji pabrėžė, kad nacionalinio proceso metu pareiškėjui atstovavo profesionali teisininkė, todėl pareiškėjas galėjo pateikti motyvuotą prašymą, atitinkantį nacionalinėje teisėje numatytus reikalavimus, kuriuos, be to, jam ne kartą išaiškino teismai (žr. šio sprendimo 6, 19, 21 ir 22 punktus).

37. Galiausiai Vyriausybė teigė, kad nacionalinė teisė numatė įvairias kitas galimybes asmenims, neturintiems pakankamai lėšų kreiptis į teismą (žr. šio sprendimo 28 ir 29 punktus).

2. Teismo vertinimas

(a) Bendrieji principai

38. Bendrieji teisės kreiptis į teismą, įskaitant apeliacinius ar kasacinius teismus, principai yra apibendrinti byloje *Zubac prieš Kroatiją* ([DK], Nr. 40160/12, §§ 76–82, 2018 m. balandžio 5 d.).

39. Teismas pakartoja, kad reikalavimas sumokėti žyminį mokestį civiliniame procese priklausomai nuo ieškinių, kuriuos jų prašoma patenkinti, nelaikytinas teisės kreiptis į teismą apribojimu, kuris iš esmės būtų nesuderinamas su Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi. Vis dėlto mokesčio dydis, įvertintas atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, įskaitant pareiškėjo galimybę jį sumokėti, ir proceso stadija, kurios metu ta teisė apribojama, yra svarbūs veiksniai nustatant, ar asmuo galėjo pasinaudoti teise kreiptis į teismą ir „kad būtų... išnagrinėtų... teismas“ (žr. *Kreuz prieš Lenkiją*, Nr. 28249/95, § 60, ECHR 2001V-VI).

40. Teismas taip pat pakartoja, kad išskirtinai finansinio pobūdžio apribojimai, nesusiję su ieškinio sėkmės perspektyva, turėtų būti ypač kruopščiai vertinami, paisant teisingumo interesų (žr. *Shishkov prieš Rusiją*, Nr. 26746/05, § 112, 2014 m. vasario 20 d. ir jame nurodytas bylas).

(b) Bendrųjų principų taikymas šioje byloje

41. Šioje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nepriėmė nagrinėti pareiškėjo kasacinio skundo, nes pareiškėjas nesumokėjo 1 422 eurų žyminio mokesčio (žr. šio sprendimo 24 punktą).

42. Teismas iš pradžių pažymi, kad žyminis mokestis, kurį turėjo sumokėti pareiškėjas, nuo jo nepriklausė – jis buvo apskaičiuotas pagal M. K. ieškinio sumą (žr. šio sprendimo 3, 25 ir 34 punktus, palyginti priešingai *Harrison McKee prieš Vengriją*, Nr. 22840/07, § 33, 2014 m. birželio 3 d.).

43. Teismas sutinka, kad, kaip teigė Vyriausybė, pats žyminio mokesčio dydis nebuvo per didelis (žr. šio sprendimo 34 punktą, palyginti priešingai *Jedamski ir Jedamska prieš Lenkiją*, Nr. 73547/01, § 61, 2005 m. liepos 26 d.). Tačiau šioje byloje svarbu ne tai, ar žyminis mokestis buvo per didelis, o tai, ar pareiškėjas galėjo jį sumokėti (žr. *Kreuz*, minėta pirmiau, § 60).

44. Visose teismo proceso stadijose pareiškėjas teikė prašymus atleisti nuo dalies žyminio mokesčio dėl to, kad jo pajamos buvo mažos, jis neturėjo nekilnojamojo turto, išlaikė vaikus, taip pat turėjo kitų būtinųjų išlaidų. Grįsdamas savo prašymus, pareiškėjas teikė Registrų centro, darbdavio ir kitų teismų dokumentus (žr. šio sprendimo 5, 7, 11, 15, 18, 20 ir 23 punktus).

45. Vilniaus apygardos teismas pripažino, kad jis pakankamai įrodė savo sunkią finansinę padėtį (žr. šio sprendimo 8, 12 ir 16 punktus). Trečią kartą

atleisdamas pareiškėją nuo žyminio mokesčio mokėjimo, šis teismas taip pat pažymėjo, kad nebuvo duomenų, rodančių, jog pareiškėjo turtinė padėtis būtų pagerėjusi po paskutinės tokio pobūdžio nutarties (žr. šio sprendimo 16 punktą). Priešingai, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atsisakė iš dalies atleisti pareiškėją nuo žyminio mokesčio mokėjimo arba mokėjimą atidėti, nusprenddamas, kad pareiškėjo pateikti dokumentai buvo „fragmentiški“ ir neįrodė jo turtinės padėties (žr. šio sprendimo 19, 21, 22 ir 24 punktus).

46. Vyriausybė teigė, kad, vadovaujantis Teismo praktika, kasaciniam skundai gali būti keliami griežtesni reikalavimai nei kitiems skundams (žr. šio sprendimo 35 punktą ir *Zubac*, minėta pirmiau, § 82). Vis dėlto Teismas pažymi, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atsisakymas priimti pareiškėjo kasacinį skundą nagrinėti buvo susijęs ne su skundo pagrįstumu ar sudėtingų teisės aiškinimo ar taikymo stoka bei procesinių reikalavimų nesilaikymu. Priešingai, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas aiškiai pripažino, kad skundas atitiko reikalavimus ir galėjo būti priimtas nagrinėti (žr. šio sprendimo 19 punktą). Todėl pareiškėjo teisės kreiptis į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą apribojimas šioje byloje buvo išskirtinai finansinio pobūdžio ir nesusijęs su skundo esme ar sėkmės perspektyva (žr. *Teltronic-CATV prieš Lenkiją*, Nr. 48140/99, § 60, 2006 m. sausio 10 d. ir *FC Mretebi prieš Džordžiją*, Nr. 38736/04, § 47, 2007 m. liepos 31 d.).

47. Teismas neatmeta galimybės, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas iš esmės gali priimti kitokią išvadą dėl atleidimo nuo žyminio mokesčio mokėjimo nei žemesnės instancijos teismas. Tačiau šioje byloje nei Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo nutartyse, nei Vyriausybė savo pastabose Teismui nenurodė priežasčių, kurios pateisintų kitokį Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pareiškėjo finansinės padėties vertinimą nei tas, kurį atliko žemesnių instancijų teismai.

48. Visų pirma, nors Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nuomone pareiškėjo pateikti dokumentai buvo „fragmentiški“ (žr. šio sprendimo 22 punktą), jis pakankamai aiškiai nenurodė, kokia papildoma informacija reikalinga išsamiam pareiškėjo finansinės padėties įvertinimui (palyginti su 6 punkte nurodytu Vilniaus apygardos teismo požiūriu). Nors Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pabrėžė informacijos apie asmens kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą, pinigines lėšas ir pajamas, kurią, be kita ko, galima įrodyti Nekilnojamojo turto registro, bankų, Valstybinio socialinio draudimo fondo ar Registrų centro pažymomis, svarbą (žr. šio sprendimo 21 punktą) ir pareiškėjas tokius dokumentus Lietuvos Aukščiausiajam Teismui pateikė (žr. šio sprendimo 18 ir 23 punktus), šis nevertino jų tikrumo (žr., *mutatis mutandis*, *Malahov prieš Moldovą*, Nr. 32268/02, § 31, 2007 m. birželio 7 d.). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nepaaiškino, kodėl, jo nuomone, pareiškėjo pateiktos informacijos nepakako ar kokios kitos informacijos trūksta, taip pat nekonstatavo, kad pareiškėjo finansinė padėtis pagerėjo po to, kai žemesnės instancijos teismas paskutinįkart atleido jį nuo žyminio mokesčio (žr., *mutatis mutandis*, *Mehmet ir Suna Yiğit prieš Turkiją*, Nr. 52658/99, § 36, 2007 m. liepos 17 d.). Todėl Teismas mano, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

SPRENDIMAS BALKŪNAS PRIEŠ LIETUVĄ

nepateikė reikiamų argumentų, kodėl pareiškėjo prašymas iš dalies atleisti jį nuo žyminio mokesčio mokėjimo arba mokėjimą atidėti buvo atmestas (taip pat žr. atitinkamas CPK nuostatas, nurodančias teismams pagrįsti savo sprendimus, šio sprendimo 26 ir 27 punktuose).

49. Šiomis aplinkybėmis Teismas negali sutikti, kad pareiškėjo teisės kreiptis į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą apribojimas buvo būtinas ir proporcingas. Nepaisydamas aplinkybės, kad pareiškėjo reikalavimai buvo išnagrinėti pirmosios ir antrosios instancijos teismų po dukart, Teismas konstatuoja, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atsisakymas priimti pareiškėjo kasacinį skundą vien dėl finansinių priežasčių pažeidė pareiškėjo teisės kreiptis į teismą esmę (žr. *Kniat prieš Lenkiją*, Nr. 71731/01, § 46, 2005 m. liepos 26 d.).

50. Atsižvelgdamas į šią išvadą, Teismas nemanė esant reikšminga, ar buvo kitos galimybės, kuriomis naudodamasis pareiškėjas būtų galėjęs siekti žyminio mokesčio sumažinimo (žr. šio sprendimo 33 ir 37 punktus).

51. Todėl buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.

II. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

52. Konvencijos 41 straipsnyje numatyta:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukščiausios Susitariančios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, prireikus, Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

1. Šalių teiginiai

(a) Pareiškėjas

53. Pareiškėjas reikalavo 56 650 eurų turtinės žalos atlyginimo, atitinkančio sumą, kurią jis turėjo sumokėti M. K. po teismo proceso (žr. šio sprendimo 3, 14 ir 17 punktus).

54. Jis taip pat reikalavo 100 000 eurų neturtinei žalai atlyginti, teigdamas, kad civilinis procesas sukėlė jam didelį stresą ir nerimą, pablogėjo jo sveikata, iširo santuoka.

(b) Vyriausybė

55. Vyriausybė teigė, kad nėra jokio ryšio tarp pareiškėjo reikalaujamos turtinės žalos ir jo teisės kreiptis į teismą pažeidimo, kadangi negalima spėlioti, kokia būtų buvusi bylos baigtis, jei pareiškėjo kasacinis skundas būtų priimtas nagrinėti.

56. Taip pat ji nurodė, kad pareiškėjo neturtinės žalos reikalavimas yra per didelis ir nepagrįstas.

2. *Teismo vertinimas*

57. Teismas šioje byloje nustatė Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą dėl to, kad buvo apribota pareiškėjo teisė kreiptis į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą. Tačiau jis negali spėlioti, kaip būtų pasibaigęs nacionalinis procesas, be to, jei pažeidimo nebūtų buvę, tai dar nereiškia, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nebūtų atmetęs pareiškėjui pareikštą civilinį ieškinį. Todėl Teismas mano, kad pareiškėjas neįrodė, jog reikalaujama turtinė žala būtų tiesiogiai susijusi su nustatytu pažeidimu (žr. *Kožemiakina prieš Lietuvą*, Nr. 231/15, § 61, 2018 m. spalio 2 d. ir jame nurodytas bylas).

58. Be to, Teismas mano, kad tais atvejais, kaip ir šiuo, kai asmuo tampa Konvencijos 6 straipsnio reikalavimų pažeidimo proceso metu auka, bylos peržiūrėjimas ar atnaujinimas, jei pareiškėjas to prašo, iš esmės yra tinkamas būdas ištaisyti pažeidimą (žr. *Cudak prieš Lietuvą* [DK], Nr. 15869/02, § 79, ECHR 2010 ir jame nurodytas bylas).

58. Todėl Teismas atmeta pareiškėjo reikalavimą dėl turtinės žalos atlyginimo.

59. Kartu jis pripažįsta, kad pareiškėjo teisės kreiptis į teismą pažeidimas sukėlė jam emocinių išgyvenimų ir nepatogumų. Vis dėlto Teismas mano, kad pareiškėjo reikalaujama suma yra per didelė. Vadovaudamasis teisingumo pagrindais Teismas priteisia pareiškėjui 2 000 eurų neturtinei žalai atlyginti.

B. Bylinėjimosi ir kitos išlaidos

60. Pareiškėjas neprašė atlyginti bylinėjimosi ir kitų išlaidų, todėl Teismas šiuo požiūriu nieko nepriteisia.

C. Palūkanos

61. Teismas mano, kad nevykdant įsipareigojimų palūkanos turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridodant tris procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Paskelbia* peticiją priimtina.
2. *Nusprendžia*, kad buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.
3. *Nusprendžia*,
 - (a) kad valstybė atsakovė per tris mėnesius turi sumokėti pareiškėjui 2 000 (du tūkstančius) eurų ir bet kokius taikytinus mokesčius neturtinei žalai atlyginti;

SPRENDIMAS BALKŪNAS PRIEŠ LIETUVĄ

(b) kad nuo minėto trijų mėnesių termino pabaigos iki sprendimo įvykdymo dienos per įpareigojimų nevykdymo laiką nuo minėtos sumos turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

4. *Atmeta* likusią pareiškėjo reikalavimo dėl teisingo atlyginimo dalį.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2020 m. liepos 7 d., vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Hasan Bakırcı
Kanclerio pavaduotojas

Ivana Jelić
Pirmininkė